

DUH TJEŠITELJ UVODI U SVU ISTINU

PRINOS RAZUMIJEVANJU PNEUMATOLOGIJE KONSTITUCIJE »DEI VERBUM«

Dr Ivan GOLUB

Nema sumnje da je pneumatološka misao prisutna u svim dokumentima II vatikanskog sabora. U osobitom stupnju dolazi ona do izražaja u dogmatskoj konstituciji »Dei Verbum«. Mogla bi se napisati zasebna studija o pneumatologiji ovoga dokumenta.

Ograničit ću se samo na jedan aspekt pneumatologije »Dei Verbum«: na učenje o Duhu Svetom kao vođi puta u svu istinu. To se učenje temelji na tekstu Iv 16,13. Zato ćemo najprije ispitati značenje što ga tekst ima u sebi, a zatim ćemo nastojati ući u značenje što ga evanđeoski tekst ima u Konstituciji.

BIBLIJSKO ZNAČENJE TEKSTA:

tò pneûma tes alétheias hodégesei hymàs eis tèn alétheian pàsan (Iv 16,13)

Da bismo ušli u teološki smisao teksta, potrebno je barem dotaći pitanje tekstualne kritike te, opsežnije, ispitati teološki domet ključnih termina

Pitanje teksta

Varijante u kojima se tekst pojavljuje, a koje su od teološkog značenja jesu dvije. Radi se zapravo o prijedlogu »eis« s akuzativom i prijedlogu »en« s dativom. Kritičari teksta se razilaze u davanju preferencije. Jedini, kao Michaelis¹ i Thüsing² preferiraju varijantu s prijedlogom »en«, jer ona predstavlja teže čitanje. Drugi, kao Feuillet³, preferiraju varijantu s »eis«, jer se ona nalazi u velikim kodeksima Vatikanskom (B), Aleksandrijskom (A), a dolazi također kod Origena, Cirila Jeruzalemskog i Euzebija.

Ako pogledamo samo značenje dviju varijanata, vidimo da varijanta s prijedlogom »en« stavlja akcenat na *sam put* kojega je Duh Sveti

1. MICHAELIS, WILHELM, *hodégós, hodégéó*, u *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, Stuttgart, svezak V, str. 104—106.

2. THÜSING, W., *Die Erhöhung und Verherrlichung Jesu im Joannesevangelium*, Münster 1959, str. 148—149.

3. FEUILLET, ANDREAS, *De munere doctrinali a Paraclito in Ecclesia expleto iuxta Evangelium Sancti Ioannis (Disquisitio biblica de relationibus inter Scripturam et Traditionem)*, u *De Scriptura et traditione*, Romae 1963, str. 119.

vođa, a varijanta s prijedlogom »eis« naglašava *cilj puta* kojim Duh Sveti vodi. U prvom slučaju Duh Sveti je vođa puta u svojoj istini, a u drugom je slučaju Duh Sveti vođa puta u svu istinu

Smatram da treba dati preferenciju varijanti s prijedlogom »eis«. Uz razloge koje je za tu varijantu naveo Feuillet⁴, a koji su bazirani na vanjskoj kritici teksta (naime na značenju kodeksa), ja bih ukazao na razloge koji se temelje na unutarnjoj kritici teksta. Ponajprije: ako se naš tekst uzme skupa s kontekstom, koji mu neposredno prethodi, varijanta s »eis« pokazuje se vjerojatnijom:

Još bih vam mnogo imao kazati, ali sada ne možete podnijeti. A kad on dođe, Duh istine, on će vam biti vođa puta u svu istinu (Iv 16,12 —13).

Isus veli da bi imao još mnogo kazati apostolima, ali oni nisu u stanju to podnijeti, no Duh će biti vođa puta u to što bi Isus imao reći apostolima, a čega oni nisu u stanju sada nositi. Još jedan razlog za varijantu s prijedlogom »eis«. Kod glagola koji izriču gibanje često mjesto prijedloga »eis« dolazi prijedlog »en«⁵. Samo Mateju i poslanicama Novoga zavjeta pripada, zapaža Zerwick⁶, imunitet od helenističkog zamjenjivanja prijedloga »eis« i »en«. Naš tekst (Iv 16,13) ne spada među »imune« tekstove. U njemu, u nekim varijantama, dolazi prijedlog »en« iza glagola kretanja (»voditi putem«). Nije dakle isključeno da varijante našega teksta s prijedlogom »en« imaju u stvari isto značenje kao one s prijedlogom »eis«. U njima je, izgleda, prijedlog »eis« zamijenjen prijedlogom »en«.

Držim dakle da se može dati preferencija varijanti s prijedlogom »eis«. Konkretno, da naš tekst valja čitati: »Duh istine bit će vam vođa puta u svu istinu«.

Pitanje pojedinih termina teksta

Nakon pitanja o samom tekstu prilazimo pitanju o značenju pojedinih termina teksta. Želimo doći do teološkog značenja termina. A do toga ne možemo doći ako dotične termine ne razmotrimo u kontekstu čitavog četvrtog Evanđelja. Idealno bi bilo ispitati ih u svjetlu svih Ivanovih spisa, no to nam ovdje nije moguće.

Pogledajmo termin po termin.

tò pneûma tes alétheias

Budući da je termin »Duh istine« očito u vezi s terminom iste rečenice »[bit će vođa puta] u svu istinu«, moći ćemo puni smisao termina »Duh istine« odrediti tek onda kad odredimo smisao termina »u svu istinu«. Rezervirajući zadnju riječ o Duhu istine za svršetak, spomenimo ovdje — imajući u vidu konstituciju Dei Verbum — da Isus u oproštajnom govoru Duha Istine naziva također Parakletom (»Parakletos«). Izvorno značenje ovog termina, koji se u klasičnom grčkom

4. Ibidem

5. THUSING, *Die Erhöhung*, nav. djelo, str. 148.

6. ZERWICK, MAXIMILIANUS, *SI, Graecitas biblica exemplis illustratur*, ed. quarta, Romae 1960, str. 33.

rijetko, a u helenističkom govoru često upotrebljavao⁷, jest: Prizvani (advocatus), zagovornik, branič. Izvedeno značenje termina jest utješitelj. »Parakletos — veli Zorell — može se prevesti s 'tješitelj', jer je dužnost zagovornika (odvjetnika) da tješi štíćenika«⁸. Ovakovo obrazloženje nije možda dostatno. Dublji razlog za to da se Paraklet prevodi s Tješitelj, odnosno Utješitelj, leži — držim — u kontekstu, u kome je termin upotrebljen. Taj kontekst počinje s Iv 15,18 te dopire do Iv 16,8 sl. Tema koja se kroz te retke provlači jest mržnja svijeta na učenike, koju je prvi iskusio njihov učitelj, Duh Sveti u tom kontekstu, u toj temi, biva nazvan Paraklet. On je, kako pokazuje Berrouard u studiji »Le Paraclet, Defenseur du Christ«⁹ prvenstveno branič Kristov protiv svijeta koji Isusa progoni; on je, nadalje, branič apostola, koje će svijet progoniti. To djelo braniča vršit će Paraklet ne u svijetu koji progoni Krista i apostole, jer, veli Isus, svijet ne može primiti Duha Istine (Iv 14,17), već u onima koji će primiti Duha Svetoga, prvenstveno u apostolima¹⁰. Konkretno, Duh će Sveti apostolima (i njihovim nasljednicima) očitom učiniti (elégksei) krivnju svijeta, koji je Isusa progonio¹¹, i braniti Krista koji neće prestati biti optuživan od svijeta. Duh Sveti će biti nutarnji branič apostola (i onih koji će ga primiti) kad ih svijet bude progonio. On će im očitim činiti da svijet ima krivo¹². U tom smislu Paraklet-Branič može se s pravom zvati Paraklet Tješitelj. A jer je njegovo tješjenje djelotvorno, može se zvati Utješitelj.

hodegései eis tèn alétheian p̄san

Termin »hodêgései« (od hodêgéô) složen je od dvije riječi: od hódos — put i od ágein — voditi,¹³ znači »voditi putem« odnosno »biti vođa puta«.¹⁴ Pokušamo li termin prevesti jednom riječi, moramo, koliko se meni čini, odreći se jednog ili drugog značenja koje je utkano u termin složen od dviju riječi. Ako »hodegein« prevedemo s putiti, izrazili smo izvorni elemenat puta, ali smo izostavili elemenat vođenja. Ne bih rekao da naš izraz »putiti« znači više nego nekome put pokazati. Jedva da znači nekoga i tim pokazanim putem voditi. Ako »hodêgein« prevedemo s voditi, odnosno uvoditi, nismo — istina — isključili put, jer nekoga nekim putem vodimo, i zato se, ne bez razloga, ovaj glagol najčešće i prevodi s »voditi«, no elemenat puta nije izrazito uočljiv. Može se činiti da je ulaženje u nijanse ove vrste nepotrebno. To bi bio slučaj kad bi bilo teološki beznačajno da li se u terminu osjeća jasno elemenat puta ili se ne osjeća. A to upravo, smatram, da nije slučaj.

Isusov oprostajni govor, kako registrira meditativni Ivan, sigurno ne slučajno, odvija se na putu (»kad su dakle izišli« — Iv 13,31), i ras-

7. BEHLER, GERHARD MARIA, OP, *Die Abschiedsworte des Herrn*, Johannevangelium Kapitel 13—17, Salzburg, 1962, str. 118.

8. ZORELL, FRANCISCUS, SI, *Lexicon Graecum Novi Testamenti*, ed. 3, Parisiis, 1961, stupac 993.

9. BERROUARD, M. — F., *Le Paraclet, défenseur du Christ devant la conscience du croyant* (Jo XVI, 8—11), u *Revue des sciences philosophiques et théologiques*, 33 (1949) 361—389.

10. BERROUARD, *Le Paraclet*, nav. dj., str. 360.

11. BERROUARD, *Le Paraclet*, nav. dj., str. 363.

12. BERROUARD, *Le Paraclet*, nav. dj., str. 388.

13. MICHAELIS, *hodégós, hodégéo*, nav. dj., str. 101.

14. ZORELL, *Lexicon Graecum*, stupac 894.

pravlja o putu. Isus govori o svom odlasku. Učenici hoće s njime. Isus im veli da za sada ne mogu, ali da znadu kamo on ide, i put da znadu. Toma oponira: »Gospodine, ne znamo kuda ideš, i kako možemo put znati« (Iv 14,5). Na to mu Isus odgovori:

Ja sam put i istina i život (Iv 14,6).

Time je Isus odgovorio Tomi potpunoma na dva pitanja, na pitanje kamo ide, i na pitanje o putu.

Držim da se naš tekst u Duhu vođi na putu u svu istinu (Iv 16,13) ne može teološki proniknuti bez teksta o Isusu putu, istini i životu (Iv 14,6), i to ponajprije stoga što oba teksta dolaze u kontekstu Isusova oproštajnog govora o odlasku, o putu; nadalje zato, što u tekstu Iv 14,6 dolaze termini »put« i »istina« koji su na neki način prisutni u našem tekstu Iv 16,13 »vođa puta« i »u svu istinu«. Drugim riječima, da bismo ušli u razumijevanje Isusovih riječi »Duh istine će vas voditi putem u svu istinu« odnosno »Duh istine će vam biti vođa puta u svu istinu«, potrebno je da uđemo u razumijevanje riječi Isusovih »ja sam put i istina i život«.

Ignace de la Potterie, koji se desetak godina bavi istraživanjem termina »istina« u četvrtom Evanđelju, objavio je nedavno studiju o smislu Isusovih riječi »ja sam put i istina i život«. ¹⁵ Sažimljem najkraće rezultate njegova rada, da bih, oslonjen na njih, tražio smisao teme puta i istine u našem tekstu. Bitan termin u riječi »ja sam put i istina i život« jest »ja sam put«. Termin »istina« ima gotovo epegezegetski smisao: ¹⁶ Isus je put, koji je istina. Mogli bismo napisati »ja sam put: istina«. Kakova je Isus istina u Ivanovu Evanđelju? De la Potterie ističe: Isus je ponajprije funkcionalna istina, drugim riječima, objava istine, Oca. On je *nama* istina, odnosno *naša* istina. (Pavao je Krista kao Mudrost nazvao funkcionalno našom Mudrosti). Istina jest objava Oca u Sinu. »Isus je živuća objava Oca; a ta je moguća jer je on u Ocu i Otac u njemu«, ¹⁷ jer je on Logos, adekvatna riječ Očeva. ¹⁸

Smisao riječi: »Ja sam put: istina« jest: Ja sam put k Ocu, ukoliko sam istina, tj. vama dana objava Oca. Primanje te istine vjerom, kako proizlazi iz čitave Ivanove teologije, daje život. Riječ dakle »život« u rečenici »ja sam put i istina i život« predstavlja zapravo eksplikaciju prethodnih termina put i istina. Isus je život, ukoliko je kao Istina tj. kao nama dana objava Oca, put k Ocu. De la Potterie resolvira Isusovu riječ »ja sam put i istina i život« ovako: »Ja sam put, jer sam istina, pa dakle također život«. ¹⁹

Pogledajmo sada ovo što smo usitnili analizom u kontekstu Isusova opraštajnog dijaloga s učenicima, konkretno s Tomom. Isus govori učenicima da ide [k Ocu]. Kaže im da znadu kamo ide i da put znadu. Toma to poriče i tvrdi da ne zna ni kamo Isus ide ni puta tamo. Isusov odgovor: »Ja sam put i istina i život. Nitko ne dolazi k Ocu

15. DE LA POTTERIE, I., SI, »Je suis la Voie, la Vérité et la Vie« (Jn 14,6), u *Nouvelle revue théologique*, 98 (1966) 907–942.

16. DE LA POTTERIE, »Je suis la Voie, la Vérité et la Vie«, nav. dj., str. 916–917.

17. DE LA POTTERIE, »Je suis la Voie, la Vérité et la Vie«, nav. dj., str. 933.

18. DE LA POTTERIE, »Je suis la Voie, la Vérité et la Vie«, nav. dj., str. 934.

19. DE LA POTTERIE, »Je suis la Voie, la Vérité et la Vie«, nav. dj., str. 929.

nego po meni« (Iv 14,6) otkriva i kamo Isus ide i koji je put tamo: Isus ide k Ocu, a put k Ocu jest on sam, ukoliko je istina, tj. ukoliko je nama objavitelj Oca, Riječ Očeva nama. Dolazak k Ocu jest život. Tako shvaćenu kristologiju teksta Iv 14,6 uzimljem za bazu istraživanja pneumatologije našega teksta Iv 16,13.

Pošto je Isus označio put i cilj puta, sebe kao put, Oca kao onoga kome on ide i kome će učenici doći, govori im o Duhu Svetomu. Zabrnutim apostolima da će sami ostati na putu najavljuje Duha Svetoga, za kojega kaže, upravo u našem tekstu (Iv 16,13), da će im biti vođa na putu. Otac je onaj kome se ide; Sin, ukoliko je nama objavljeni Sin, jest put k Ocu, a Duh Sveti jest vođa puta.

Riječi dakle »Duh istine će vam biti vođa puta« odnosno »voditi vas putem« ne znače neki apstraktni put. Znače put o kojem je riječ u Iv 14,6, znače onoga koji je rekao: »Ja sam put«. Duh Sveti dakle vodi putem, koji je Isus.

Isus je pak put utoliko ukoliko je istina, tj. naša istina, nama dana objava Oca, nama upućena, drugim riječima, utjelovljena Riječ Očeva. Duh Sveti je dakle, držimo, vođa na putu (zapravo Putu), koji je istina, koji je objava Oca u Sinu. Duh Sveti se zato i naziva Duhom Istine. Duh Sveti je dakle Duh Istine — evo za konac rezerviranog odgovora — jer je on Duh onoga koji je Istina.

Riječi »Duh istine će vas voditi putem u svu istinu« ne označuju neku apstraktnu istinu, već Isusa, koji je sebe nazvao istinom (Iv 14,6). A Isus je sebe nazvao istinom, vidjeli smo, u tom smislu, da je naša istina, objavitelj Oca. Istina o kojoj je riječ jest konkretna objava Oca u Sinu. Duh Sveti će biti dakle vođa na putu u svu istinu u tom smislu što će voditi u svu objavu Oca u Sinu. Kao Paraklet, on će biti branič Sina i onih koji su Sinovi, i zato Zagovornik, Utješitelj; kao Duh Istine on će voditi putem u svu konkretnu objavu Oca u Sinu. On neće donositi novu objavu, jer ju je već Isus donio: »jer sam vam sve javio što sam čuo od Oca« (Iv 15,15). Duh Istine će biti vođa puta u Istinu, koja je konkretna objava Oca u Sinu, bit će dakle vođa puta u pronicanju u sav Misterij Krista.

hymás

Termin »hymás« označuje tko su oni koje će Duh istine voditi putem u svu istinu. Iz konteksta je očito da su to apostoli. Nameće se međutim pitanje, da li se obećanje omeđuje na same apostole ili se proteže i na njihove nasljednike, štoviše na sve koji po krštenju primaju Duha Svetoga. Feuillet²⁰ odgovara s mnogim suvremenim teolozima afirmativno, pozivajući se na Isusovu riječ:

Ako me ljubite, držite moje zapovijedi; i ja ću moliti Oca, i dat će vam drugoga *utješitelja*, da ostane s vama do vijeka, Duha istine, kojega svijet ne može primiti, jer ga ne vidi, niti ga znade, a vi ga znadete; jer kod vas ostaje i u vama će biti (Iv 14,15—17).

20. FEUILLET, *De munere doctrinali*, nav. dj., str. 128—129.

Feuillet²¹ štoviše s Mussnerom drži da je Ivan Isusove riječi o Duhu istine upravo zato i zapisao da istakne da će Duh istine Crkvu voditi putem u svu istinu kad više ne bude ni jednog apostola. Suvremenicima se naime nametalo pitanje, tko će im istumačivati i produbljivati istinu (Isusa živu objavu Oca) kad ode i posljednji od onih koji su s Istinom živjeli, čuli je i motrili. Ivan im odgovara navodeći Isusove riječi o Duhu istine, koji do konca vremena vodi putem u svu istinu ne samo apostole nego svu Crkvu kojoj je poslan.

Sad se međutim postavlja pitanje, kako se na apostolima odrazilo djelo Duha istine, koji vodi putem u svu istinu. Treba se ponajprije zadubiti u spise apostola i spise Novoga saveza u kojima je riječ i o apostolima, i usporediti shvaćanja što su ih apostoli imali o Isusu-Istini prije uskrsnuća i prije dolaska Duha istine i poslije Duhova.

Dovoljno se sjetiti kako su apostoli teško shvaćali Isusove prispo-dobe. Isusovi pak navještaji muke nisu im išli u glavu. Nakon jednog takovog navještaja »uzevši [Isusa] Petar na samo poče ga odvrćati govoreći: Daleko to od tebe, Gospodine, to se ne smije tebi dogoditi« (Mt 16,22). Isusova smrt je za njih tragedija. Poslije uskrsnuća je za apostole smrt Gospodinova pobjeda. Poslije Duhova će u njoj prepoznati žrtvu Novog saveza (Hebr 9), a u Isusa Svećenika (Hebr 8). Ivan izričito navodi slučajeve u kojima su apostoli razumjeli Isusovu riječ tek pošto je Isus bio proslavljen.

Tako za Isusov svečani ulazak u Jeruzalem piše Ivan:

Ovo njegovi učenici ne razumiješe iz početka nego kad je Isus bio proslavljen, tada se sjetiše da je to za njega pisano i da su mu to učinili (Iv 12,16).

Moglo bi se činiti da su apostoli došli do toga shvaćanja kad je Isus uskrsnuo, prije nego što su primili Duha istine. To bi bio slučaj kad bi riječ »kad je Isus bio proslavljen« bila omeđena na slavno uskrsnuće. Ona se proteže i na poslanje Duha istine. Isus veli za Duha istine: »On će me proslaviti« (Iv 16,14). Nakon poslanja Duha Svetoga apostoli su ulazili u dublje razumijevanje samoga Isusa-Istine.

Da bismo nazreli kako se na apostolima i apostolskoj Crkvi odrazilo djelo Duha istine, koji vodi putem u svu istinu, potrebno je nadalje pogledati pisma apostola i spise o Crkvi: Djela apostolska, koja ra-de o počecima Crkve, i Otkrivenje, koje radi o putu Crkve kroz vrijeme.

Neposredno prije uzašašća postavljaju apostoli Isusu pitanje o obnovi izraelskoga kraljevstva. Isus im odgovara neizravno:

Nije vaše da znadete vremena ili časove koje je Otac odredio svojom vlašću; nego ćete primiti silu, kad dođe na vas Duh Sveti (Dj 1,7—8).

Jedva da su toga časa apostoli imali univerzalističku predodžbu o Isusovu kraljevstvu. Kad su primili Duha Svetoga, kojega im je u kon-

21. Ibidem

tekstu pitanja o obnovi izraelskoga kraljevstva Isus ponovo najavio, došli su do spoznaje, ali ne bez naprezanja svog uma, da je Isusovo kraljevstvo otvoreno ne tek Izraelu nego svim narodima, shvatili su da se ne mora obrezanjem najprije ući u Izrael da bi se moglo krštenjem ući u Crkvu (Dj 15,1-29). Vrijedno je uočiti kako apostoli ističu djelovanje Duha Svetoga ali i vlastito angažiranje: »Odlučismo Duh Sveti i mi« (Dj 15,28). Spomenimo da će u tom pogledu ovaj apostolski sabor ostati prototipom svim budućim saborima Crkve, gdje će se pronicanje u istinu, u Isusa-Istinu dugovati, naravno, Duhu Svetome, ali će ono zahtijevati i angažiranje, raspravljanje Crkve.

Kniiga Otkrivenja ne prestajući biti knjigom utiehe progonjenim kršćanima, jest prvenstveno ipak teološka vizija povijesti.²² Duh Sveti uvodi Ivana u poznavanje Isusove Crkve. Ivan prepoznaie u Crkvi zaručnicu Isusovu. Osobito je značajno da Ivan povezuje Duha i Crkvu: »I Duh i zaručnica govore: Dođi!« (Otkr 22.17). Ivan, ne bez Duha Svetoga, proniče u ulogu Duha u Crkvi Isusovoi. Duh i Crkva surađuju; Duh skupa s Crkvom govori, i vani: Dođi. To dielo Duha u članovima Crkve spoznao je, vođen Božim Duhom, i Pavao iz Tarza: kad niše da »se sam Duh moli za nas neiskazanim uzdisajima« (Rim 8.26). Duh ne govori, ne uzdiše tek s Crkvom, on — upoznaie Ivan — i govori Crkvi: »Tko ima uši neka čuie što Duh govori Crkvama« (Otkr 2.7). Možemo reći da je Ivan vođen Duhom Svetim ulazio u dublje poznavanie osobne istine od koje ie Crkva neodijeljiva kao zaručnica od zaručnika i da ie tako ušao i u dubliu spoznaju uloge Duha Svetoga u Crkvi, kojega je Isus bio obećao svojoj Crkvi.

Pisma apostola pokazuui kako su učenici, vođeni Duhom Istine, ponirali u poznavanie osobne istine što su je smjeli sresti. Pavao, temeljit poznavalac priiašnjega saveza, dolazi do spoznaje da je Isus Božia Mudrost (1 Kor 1.24), slika Božia (2 Kor 4,4; Kol 1,15). Bit će da ie Pavao poistovetio Isusa s Mudrosti personificiranom u sapiencijskim knjigama priiašnjega zavjeta. A nije isključeno da ie u Isusu prepoznao onu sliku na koju je čovjek bio stvoren (Kol 3.10). Pavlove soterijske vizije, njegove moralne solucije sviedoče o Duhu koji vodi u Istinu. Sam Apostol ističe, da ima i on Duha Božiega (1 Kor 7,40). On izjavljuje: »... govorimo ne riječima kako uči čovječja mudrost, nego kako uči Duh« (1 Kor 2,13).

Ovih nekoliko probranih mjesta iz novozavjetnih spisa ilustrira kako se na apostolima odrazilo djelo Duha istine koji vodi putem u svu istinu. Povijest pak učenja Crkve pokazuje kako Duh Sveti postojano vodi Crkvu putem u svu Istinu, u Misterij Krista.

Razmotrivši biblijsko-teološko značenje Isusove riječi »Duh istine vodit će vas putem u svu istinu«, želimo sada ispitati kakovo značenje ima ta riječ u konstituciji II vatikanskoga sabora »Dei Verbum«.

22. BOWMAN, J. W., *Book of Revelation*, u *The Interpreter's Dictionary of the Bible*, New York, svez. IV, str. 68.

RIJEČI »DUH ISTINE VODIT ĆE VAS PUTE M U SVU ISTINU« (Iv 16, 13)
U KONSTITUCIJI »DEI VERBUM«

Tekst Iv 16,13 nigdje se u Dei Verbum doslovno ne navodi. Adaptira se u čl. 8; na nj se aludira u čl. 19, a u čl. 20. se parafrazira.

Duh Sveti. . . uvodi svoje vjerne u svu istinu (čl. 8)

U čl. 8 govori Sveti sabor o predaji koja potječe od apostola. Za nju veli:

Ta predaja koja potječe od apostola *uz prisutnost Duha Svetoga* u Crkvi napreduje; raste naime zapažanje kako predanih stvari tako i riječi: . . . Po istoj Predaji Crkva dolazi do poznavanja cjeline kanona Svetih knjiga; po njoj se samo Sveto Pismo u Crkvi prodornije shvaća i biva bez prestanka djelotvorno; *tako (sicque)* Bog, koji je jednog progovorio, bez prekida razgovora sa zaručnicom svoga ljubljenog Sina; i *Duh Sveti*, po kojemu se živa riječ Evanđelja razliježe u Crkvi i po njoj u svijetu, *uvodi svoje vjerne u svu istinu* . . .

Valja ponajprije uočiti da se djelo Duha Svetoga da uvodi u svu istinu proteže na sve vjerne. Progres apostolske predaje u Crkvi, rast u zapažanju predanih stvari i riječi vezan je uz prisutnost Duha Svetoga u Crkvi, konkretno uz njegovo djelo vodiča u svu istinu.

Gospodin Isus . . . poslao je [apostolima] Duha tješitelja da ih uvodi u puninu istine (čl. 20)

Peta glava konstitucije Dei Verbum govori o novozavjetnim biblijskim spisima i to u čl. 17. općenito, u čl. 18. i 19. o Evanđeljima i u članu 20. o ostalim novozavjetnim spisima.

Čl. 19. govori o punijem razumijevanju Isusovih riječi i čina što su ga uživali apostoli zahvaljujući slavnim Kristovim događajima i svjetlu Duha Svetoga:

Apostoli su dakako, *poslije Gospodinova uzašašća, ono što je on bio rekao* i učinio predali svojim slušateljima *s onim punijim razumijevanjem* koje su sami — *poučeni* slavnim događajima Kristovim i *svjetlom Duha istine* — uživali.

U bilješci 32. koja dolazi iza riječi »svjetlom Duha istine«, kao i u bilješci 33. što dolazi iza riječi »uživali« upozorava se na Ivanove pneumatološke tekstove i među njima i na tekst Iv 16,13. Očito je dakle da Sveti sabor punije razumijevanje Kristovih riječi i djela što su ga uživali apostoli povezuje s djelovanjem Duha Svetoga kao vođe u svu Istinu, u Misterij Krista. Iz konteksa je očito da se radi o Evanđeljima koja su napisana s dubljim razumijevanjem Kristovih riječi i djela što su ga apostoli dugovali kako Kristovu proslavljenju tako i svjetlu Duha istine.²³

23. RANDELLINI, LINO, *Il Nuovo Testamento, u Commento alla Costituzione dogmatica sulla divina Rivelazione*, Milano, 1966, str. 206—208.

Čl. 20. govori o ostalim novozavjetnim spisima. Tu se na osobito izrazit način ističe veza između sve dubljeg poniranja nadahnutih pisaca u Misterij Krista i djela Duha Svetoga koji vodi u svu Istinu:

Novozavjetni kanon sadrži osim četiri Evanđelja također poslanice sv. Pavla i druge apostolske spise napisane pod nadahnućem Duha Svetoga. Ti spisi po mudroj Božjoj osnovi, potvrđuju ono što se odnosi na Krista Gospodina, sve većma i većma razjašnjuju nepatvorenu njegovu nauku, proglašuju spasiteljsku silu božanskoga djela Kristova, pripovijedaju početke i čudesno širenje Crkve i pretkazuju njezino dovršenje u slavi. Jer Gospodin Isus — kako bijaše obećao — stajao je uz svoje apostole (usp. Mt 28,20) i poslao im Duha Tješitelja da ih uvodi u puninu istine (usp. 16,13).

Očito je da Sveti sabor pod istinom u koju Duh Sveti uvodi apostole podrazumijeva Krista historijskoga i otajstvenoga; Krista koji je učio i činio i Krista koji je sjedinjen s Crkvom. Tako se razumijevanje misterija Crkve, koje je toliko izrazito u Pavlovim pismima i drugim apostolskim spisima, ukazuje kao razumijevanje misterija Krista. Istina u koju je Duh Sveti vođa jest Krist sa Crkvom.

Koliko je biblijska misao prisutna u dokumentima II vatikanskoga sabora vidi se i iz poređenja biblijskog i koncilskog učenja o Duhu istine koji je vođa na putu u svu Istinu. Tekst Iv 16,13 nije možda u svem svom bogatstvu upotrebljen u konstituciji »Dei Verbum«, no ono što Sveti sabor kaže o djelu Duha Svetoga u uvođenju u svu Istinu, u cjelini se crpe iz teksta Iv 16, 13.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Sinn der Aussage »Wenn aber jener kommt, der Geist der Wahrheit, wird er euch in die ganze Wahrheit einführen« (Jo 16, 13a) ist: der Geist ist »hodegós — Wegführer«; der Weg ist jener, der sich selbst »den Weg« (Jo 14, 6) genannt hat; die Wahrheit ist keine theoretische Wahrheit, sondern jener, der sich selbst »die Wahrheit« genannt hat (Jo 14, 6), Jesus Christus. Diesen Sinn hat die Aussage in der Konstituion »Dei Verbum« nn. 8, 19 und 20.